ABDURRAHMÂN BİN AHMED (Abdurrahmân-ı Zâz)

Şâfii mezhebi âlimlerinden. Büyük fıkıh âlimidir. İsmi, Abdurrahmân bin Ahmed bin Muhammed bin Ahmed bin Abdurrahmân bin Zâz bin Muhammed bin Abdurrahmân İbni Ahmed bin Zâz bin Hamîd bin Ebî Abdullah es-Serahsî et-Tebrîzî'dir. Künyesi Ebü'l-Ferec olup, "Zâz" diye meşhûr olmuştur. 432 (m. 1040) senesinde İran'ın Tebrîz vilâyetine bağlı Serahs kasabasında doğdu. Sonra Merv şehrine yerleşti. Birçok âlimden hadîs ve fıkıh ilmini öğrendi. Kâdı Hüseyn'in en önde gelen talebelerindendi. Şafiî mezhebinde büyük bir âlim olarak yetişti. Çeşitli memleketlerden birçok kimseler gelip kendisinden ilim aldılar. Çok talebe yetiştirdi. 494 (m. 1101) senesinin Rebî-ül-âhır ayında vefât etti.

Merv şehrine gelip yerleştikten sonra, Kâdı Hüseyn'den fıkıh ilmini öğrendi. Merv'deki Şafiî âlimlerinin en üstünü oldu. Ebü'l-Kâsım el-Kuşeyrî, Hasen bin Ali el-Mutavvi'î, Ebü'l-Muzaffer Muhammed bin Ahmed et-Temîmî ve daha başka âlimlerden hadîs-i şerîf dinleyip ezberledi. Kendisinden de; Ebû Tâhir es-Sincî, Ömer bin Ebî Muti', Ahmed bin Muhammed bin İsmâil en-Nişâbûrî ve daha başkaları hadîs-i şerîf rivâyet ettiler.

İmamlık derecesine yükselen âlimlerden birisiydi. Zühd ve vera' sahibiydi. Az yer ve az içerdi. Haramlardan ve şüphelilerden sakınması çoktu. Kendisinden ilim öğrenmek için, çeşitli memleketlerden çok talebe geldi. Böylece onun ismi ve ilmi, güneşin ışıklarının her yere yayılması gibi birçok şehirlerde yayıldı.

Ebû Sa'd es-Sem'anî diyor ki, "O, İslâm âlimlerinin en büyüklerinden birisi idi. Çeşitli yerlerde onun ismi darb-ı mesel oldu. Çünkü o, Şafiî mezhebini ve onun imamına âit en ince

bilgileri ezbere biliyordu. “İmlâ” ismini verdiği eseri, her yere yayıldı. Her taraftan kendisine büyük âlimler ve fakîhler gelip ilim tahsil ettiler. Bu husûsta kendisine çok i’timâd ediyorlardı. Onun ilmi çok geniş olup, kendisine yetişen olmadı. Fetvâları o kadar kuvvetli idi ki, aksini bildiren çıkmadı. Faziletinin ve ilminin çokluğu ile beraber, dinine çok bağlı, vera’ sahibi olan bir zât idi. Yiyip içmede ve giyinmede çok ihtiyâtlı hareket eder, haram ve şüpheli olmasından çok sakınırdı.

Hanımı Hurre binti Abdurrahmân anlatıyor. “Kocam pirinç yemezdi. Çünkü pirinç, ekildiği zaman suya ihtiyâcı çok olurdu. Pirinç ekenlerin, bu ihtiyâçlarını karşılayabilmek için ister istemez başkalarına haksızlık yapmış olabileceklerini düşünüyordu.”

Yine hanımı anlatıyor Evimizdeki bütün giyecek eşyaları çalınmıştı. Hattâ üzerinde namaz kıldığım yaygım, (seccadem) dahi alınmıştı. Kocam İmâm-ı Abdurrahmân’ın giydiği takkesi, evin ortasındaki bir ipin üzerinde bulunduğu halde alınmamıştı. Hırsız, beş ay sonra bulunup yakalandı. Çalınmış şeylerin çoğunu bize geri verdi. Ancak çok azını getirmedi. Kocam hırsıza: “Niçin takkemi almadın?” diye sordu. Hırsız da, “Ey Şeyh! Bu takkeyi o gece birkaç defa aldım. Ona yaklaştığım her defasında, ondan bir ateş parlıyordu. Hattâ nerede ise beni yakacaktı. Ben de, onu ipin üzerinde bıraktım ve evden çıktım” diye cevap verdi.

Başlıca eserleri şunlardır.

1. Kitâb-ül-emâlî (veya imlâ): Şafiî mezhebinde kıymetli bir fıkıh kitabıdır.

2. Et-Ta’lîka

Esnevî, “Mühimmat” ismindeki eserinde diyor ki, “Râfi’nin nakillerinin çoğu, İmâm-ı Gazâlî’nin sözleri dışında, altı kitaptan olurdu. Bunlar Tehzib, Nihâye, Tetimme, Şâmil, Tecrid-i. İbn-i Kec ve Ebü’l-Ferec’in Emâlî’sidir.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mu’cem-ül-müellifîn cild-5, sh. 121
2) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-5, sh. 101
3) Tehzîb-ül-esmâ vel-lüga cild-2, sh. 263
4) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 400